

затримка в їх проведенні може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного.

4) контролює дотримання порядку огляду, фіксації (прив'язки до місця знаходження), збирання доказів та їх пакування для транспортування. Огляд речей, документів та речовин повинен здійснюватися без пошкодження їх цілісності (особа яка проводить огляд не має права наступати на речі, документи та речовини, тому що тим самим змінює їх початковий вигляд та структуру). Пакування доказів здійснюється відповідно до особливостей речей, документів та речовин, що були вилучені при огляді. Наприклад, речовину бурого кольору схожу на кров необхідно збирати на марлеву тканину, а не на ватну паличку, тому що з марлевої тканини зняти речовину набагато легше, а скласти необхідно в паперовий конверт, для запобігання процесів гниття. Коли речі, документи та речовини вже поміщені в пакети, на кожному з них ставиться печатка органу досудового розслідування, підпис слідчого, прокурора які проводять огляд та підтверджується підписами обох понятих, а також фіксується інформація щодо доказу, який знаходиться в тому чи іншому пакеті.

5) слідкує за правильністю складання протоколу та відповідністю інформації в ньому реальній слідчій (розшуковій) дії. Однією з самих розповсюджених помилок при складанні протоколу є відсутність нумерації сторінок та підписів понятих на кожній сторінці. Також захисник звертає увагу на відповідність дати проведення слідчої дії, часу її початку та закінчення.

Адвокат є основним джерелом захисту для підзахисної особи на всіх етапах огляду місця події. Відповідно до вищевикладеного, необхідність участі адвоката на початковому етапі досудового розслідування цілковито обумовлена. Будь яке порушення процесуальної форми слідчим, прокурором в процесі провадження слідчої дії може бути оскаржене адвокатом та зробити докази отримані під час слідчої (розшукової) дії недопустимими.

Таким чином, при огляді місця події захисник звертає увагу на:

- 1) Осіб які приймають участь у слідчій дії, та документальне підтвердження їх особи, а також на відповідність суб'єкта, що приймає участь при огляді, тієї особи, що записана до протоколу.
- 2) На порядок роз'яснення прав учасникам слідчої (розшукової) дії.
- 3) На процес провадження самої слідчої дії та на порушення при провадженні огляду місця події.
- 4) На оформлення результатів слідчої дії та на записи у протоколі.

Дячук М.М.

*студентка 5-го курсу Інституту кримінальної юстиції
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ОБОВ'ЯЗКОВА УЧАСТЬ ЗАХИСНИКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Згідно Конституції України громадяни мають рівні конституційні права і свободи та є рівними перед законом. Кожен має право на правову допомогу, вільний у виборі захисника. Для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура.

Відповідно до п. 5 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05 липня 2012 року захист – це вид адвокатської діяльності, що полягає в забезпеченні захисту прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, засудженого, виправданого, особи, стосовно якої передбачається застосування примусових заходів медичного чи виховного характеру або вирішується питання про їх застосування у кримінальному провадженні, особи, стосовно якої розглядається питання про видачу іноземній державі (екстрадицію) (ЗУ «Про адвокатуру і адвокатську діяльність» від 05.07.2012 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5076-17>).

Інститут захисту та захисник як суб'єкт кримінально-процесуальної діяльності здавна були предметом дослідження в працях багатьох юристів. Проблеми визначення кола осіб, які можуть бути захисниками у кримінальному провадженні та його правового статусу розглядалися в роботах таких науковців, як В. І. Бояров, Ю. М. Грошевський, В. І. Галаган, Ю. О.

Гурджі, В. С. Зеленецький, Я. П. Зейкан, О. М. Ларін, В. Т. Маляренко, П. Д. Письменний, В. О. Попелюшко, М. С. Строгович, Л. Д. Удалова, М. Є. Шумило та ін.

Чинний Кримінальний процесуальний закон України передбачає випадки обов'язкової участі захисника у кримінальному процесі, а також чітко визначає початковий момент, з якого в кожному з них захисник повинен бути залучений до провадження.

Так, КПК передбачає обов'язок залучення захисника до участі у кримінальному провадженні щодо особливо тяжких злочинів. Встановлення такої гарантії для підозрюваного, обвинуваченого пов'язане з тим, що за особливо тяжкі злочини кримінальний закон передбачає можливість застосування суворого покарання, навіть довічне ув'язнення, що може вирішити на багато років уперед долю людини. Саме тому законодавець установив обов'язкову участь захисника у таких провадженнях, що забезпечить дотримання прав і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого і сприятиме всебічному, повному і неупередженому встановленню всіх обставин кримінального провадження, а також прийняттю законного та справедливого рішення. У цьому випадку участь захисника забезпечується з моменту набуття особою статусу підозрюваного.

Кримінальні провадження щодо осіб, які підозрюються або обвинувачуються у вчиненні кримінального правопорушення у віці до 18 років та щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів виховного характеру - це також кримінальні провадження, в яких участь захисника є обов'язковою. Участь захисника в кримінальному провадженні в таких випадках є обов'язковою з моменту встановлення факту неповноліття або виникнення будь-яких сумнівів у тому, що особа є повнолітньою.

Обов'язкову участь захисника КПК гарантує і особам, які внаслідок психічних чи фізичних вад (німі, глухі, сліпі тощо) не здатні повною мірою реалізувати свої права.

Наступною підставою для обов'язкового залучення захисника у кримінальне провадження є неволодіння підозрюваним, обвинуваченим мовою, якою ведеться кримінальне провадження. Кримінальне провадження здійснюється державною мовою. Сторона обвинувачення, слідчий суддя та суд складають процесуальні документи державною мовою (ст. 29 КПК). Вважається, що підозрюваний, обвинувачений володіє мовою, якою провадиться провадження, лише у разі, якщо він вільно спілкується і повністю розуміє мову, якою ведеться провадження. Цю обставину слід установити при першому процесуальному контакті особи, яка веде кримінальне провадження з підозрюваним, обвинуваченим. Таким чином, з моменту встановлення факту того, що підозрюваний, обвинувачений не володіє мовою, якою ведеться кримінальне провадження, йому забезпечується участь захисника.

Також обов'язково залучається захисник при розгляді кримінального провадження щодо осіб, стосовно яких передбачається застосування примусових заходів медичного характеру або вирішується питання про їх застосування, - з моменту встановлення факту наявності в особи психічного захворювання або інших відомостей, які викликають сумнів щодо її осудності

Кримінальне провадження щодо реабілітації померлої особи - це ще один випадок обов'язкової участі захисника. Реабілітація померлої особи - це встановлення її невинуватості у вчиненні кримінального правопорушення. Зазвичай, смерть особи, яка вчинила кримінальне правопорушення, є підставою для закриття кримінального провадження (п. 5 ч. 1 ст. 284 КПК). Проте за заявою близьких родичів та членів сім'ї кримінальне провадження може бути продовжено для реабілітації померлого підозрюваного, обвинуваченого. Також якщо підстави для реабілітації померлої особи виникли після винесення остаточного судового рішення у справі, реабілітація такої особи може проводитися у порядку провадження за нововиявленими обставинами (гл. 34 КПК) або у Верховному Суді України (ч. 4 ст. 447 КПК). Участь захисника у провадженні щодо реабілітації померлої особи забезпечується з моменту виникнення права на реабілітацію померлої особи.

7 жовтня 2014 р. Законом України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо невідворотності покарання за окремі злочини проти основ національної безпеки, громадської безпеки та корупційні злочини» КПК України було доповнено нормами, які визначають особливості спеціального досудового розслідування та судового провадження щодо кримінальних правопорушень стосовно підозрюваного, обвинуваченого, крім неповнолітнього, який переховується від органів слідства

та суду з метою ухилення від кримінальної відповідальності та оголошений у міждержавний та/або міжнародний розшук. Таким чином, ст. 52 КПК було доповнено ще однією підставою обов'язкової участі захисника, а саме під час здійснення спеціального досудового розслідування або спеціального судового провадження, - з моменту прийняття відповідного процесуального рішення.

Також участь захисника є обов'язковою у разі укладення угоди між прокурором та підозрюваним чи обвинуваченим про визнання винуватості - з моменту ініціювання укладення такої угоди (Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 року [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4651-17>).

У всіх перелічених випадках підозрюваний, обвинувачений має право самостійно залучити захисника, проте якщо він цього не зробить, слідчий, прокурор, слідчий суддя, суд повинні залучити захисника для здійснення захисту за призначенням у порядку, передбаченому ст. 49 КПК. Також у цих випадках підозрюваний, обвинувачений має право відмовитися від захисника, проте має залучити іншого, бо якщо він цього не зробить, захисник повинен бути залучений у порядку, передбаченому ст. 49 КПК, для здійснення захисту за призначенням.

Отже, передбачаючи перелік випадків обов'язкової участі захисника, український законодавець переслідує мету максимально повно забезпечити охорону прав і законних інтересів підозрюваних, обвинувачених, які мають потребу через певні обставини в додаткових процесуальних гарантіях здійснення свого права на захист. Це також забезпечує і процесуальну рівноправність сторони обвинувачення і сторони захисту.

Єрменчук Н.М.

студент 2-го курсу факультету адвокатури

Національного університету «Одеська юридична академія»

АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Адвокатська таємниця є основоположною засадою діяльності адвоката – захисника в кримінальному процесі. Особливість професії адвоката полягає в тому, що він отримує від свого клієнта ту інформацію, яку він не стане повідомляти нікому іншому. Довіра до адвоката може виникнути лише за умови обов'язкового додержання ним принципу конфіденційності (Стоянов А. Коментар експерта [Електронний ресурс] / Артем Стоянов // Юридична газета. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: http://asterslaw.com/upload/iblock/194/amp_111.pdf). Тому конфіденційність є першорядним і фундаментальним правом та обов'язком адвоката. Таємниця в юридичному сенсі є правовим інститутом, що визначає взаємовідносини між особистістю, суспільством та державою, підстави та межі втручання держави в особисте життя кожного громадянина. З даної юридичної категорії можна виокремити дещо вузький за своєю фаховою направленістю підінститут – адвокатську таємницю.

Закон України «Про адвокатуру» закріплює правову дефініцію даного поняття. Відповідно, адвокатською таємницею є будь-яка інформація, що стала відома адвокату, помічнику адвоката, стажисту адвоката, особі, яка перебуває у трудових відносинах з адвокатом, про клієнта, а також питання, з яких клієнт звертався до адвоката, адвокатського бюро, адвокатського об'єднання, зміст порад, консультацій, роз'яснень адвоката, складені ним документи, інформація, що зберігається на електронних носіях та інші документи і відомості, одержані адвокатом під час здійснення адвокатської діяльності (Погорецький М. М. Поняття кримінальних процесуальних гарантій адвокатської таємниці / М. М. Погорецький // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. - 2013. - № 4. - С. 421-428. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2013_4_61). Цікавим є той факт, що у випадку припинення членства в адвокатському співтоваристві, особа, яка є володарем адвокатської таємниці, не має права розголошувати отримані раніше відомості пов'язані з її адвокатською діяльністю. Не дивлячись на суворе правило непорушності і конфіденційності, у деяких випадках таємниця може бути розголошеною. Законом встановлено, що адвокату забороняється без згоди клієнта розголошувати відомості, що становлять адвокатську таємницю, використовувати їх у своїх інтересах або інтересах третіх осіб. Тобто адвокат має право розголосити ту чи іншу інформацію про справу свого клієнта, але тільки за наданням на